

ЗАКОН

О ЗАШТИТИ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет и сврха закона

Члан 1.

Овим законом уређује се заштита права на суђење у разумном року.

Сврха овог закона јесте да пружи судску заштиту права на суђење у разумном року и тиме предупреди настајање повреда права на суђење у разумном року.

Судска заштита права на суђење у разумном року укључује и истрагу коју у кривичном поступку спроводи јавни тужилац.

Имаоци права на суђење у разумном року

Члан 2.

Право на суђење у разумном року има свака странка у судском поступку, што укључује и извршни поступак, сваки учесник по закону којим се уређује ванпарнични поступак, а оштећени у кривичном поступку, приватни тужилац и оштећени као тужилац само ако су истакли имовинскоправни захтев (у даљем тексту: странка).

Јавни тужилац као странка у кривичном поступку нема право на суђење у разумном року.

Правна средства којима се штити право на суђење у разумном року

Члан 3.

Правна средства којима се штити право на суђење у разумном року јесу:

- 1) приговор ради убрзавања поступка (у даљем тексту: приговор);
- 2) жалба;
- 3) захтев за правично задовољење.

Странка не плаћа судску таксу у поступцима у којима се штити право на суђење у разумном року. Они су хитни и имају првенство у одлучивању.

Мерила за оцену трајања суђења у разумном року

Члан 4.

При одлучивању о правним средствима којима се штити право на суђење у разумном року уважавају се све околности предмета суђења, пре свега сложеност чињеничних и правних питања, целокупно трајање поступка и поступање суда, јавног тужилаштва или другог државног органа, природа и врста предмета суђења или истраге, значај предмета суђења или истраге по странку, понашање странака током поступка, посебно поштовање процесних права и обавеза, затим поштовање редоследа решавања предмета и законски рокови за заказивање рочишта и главног претреса и израду одлука.

II. ПРИГОВОР И ЖАЛБА

1. Заједничка правила

Члан 5.

Приговор и жалба могу да се поднесу док се поступак не оконча.

Решење о приговору и жалби не сме да утиче на чињенична и правна питања која су предмет суђења или истраге.

Решење којим се усвајају или одбијају приговор и жалба мора бити подробно образложено.

2. Приговор и садржина приговора

Члан 6.

Поступак у коме се штити право на суђење у разумном року почиње подношењем приговора.

Приговор садржи следеће обавезне елементе:

- 1) лично или пословно име странке и њено пребивалиште, боравиште или седиште;
- 2) лично или пословно име заступника или пуномоћника странке и његово пребивалиште, боравиште или седиште;
- 3) назив суда који води поступак или пред којим се води поступак, као и назив јавног тужилаштва које спроводи истрагу;
- 4) пословни број судског предмета или предмета јавног тужилаштва;
- 5) време трајања поступка, укључујући и време трајања истраге коју спроводи јавни тужилац;
- 6) податке о предмету суђења који указују на то да суд непотребно касни с одлучивањем;
- 7) податке о предмету истраге који указују на то да јавни тужилац одуговлачи спровођење истраге;
- 8) својеручни потпис странке или заступника или пуномоћника странке.

Подношење приговора и поступак по приговору

Члан 7.

Странка подноси приговор суду који води поступак или суду пред којим се води поступак ако сматра да је јавни тужилац повредио њено право.

Поступак по приговору води председник суда, који и одлучује о приговору. Годишњим распоредом послова он може одредити једног судију или више судија да поред њега воде поступак и одлучују о приговорима.

Усмена расправа се не одржава, а на остала питања сходно се примењује закон којим се уређује ванпарнични поступак.

Председник суда дужан је да одлучи о приговору у року од два месеца од дана пријема приговора.

Одлучивање о приговору без испитног поступка

Члан 8.

Председник суда решењем одбацује или одбија приговор без испитног поступка, или води испитни поступак.

Приговор се одбацује ако одсуство неког обавезног елемента приговора онемогућава да се по њему поступа, затим ако је приговор поднело неовлашћено лице или ако је преурањен. Против решења о одбацивању приговора није дозвољена жалба.

Приговор се одбија без испитног поступка ако је, с обзиром на трајање поступка које је наведено у приговору, очигледно неоснован.

Испитни поступак

Члан 9.

Испитни поступак почиње тиме што председник суда захтева од судије, или председника већа (у даљем тексту: судија), или од јавног тужиоца, да му достави извештај у року од 15 дана или у краћем року, ако је реч о поступку у коме је посебним законом одређено хитно поступање.

Извештај садржи изјашњење о развоју поступка у времену и предлог рока у коме поступак може да се оконча.

Председник суда може захтевати да му се доставе списи предмета ако, с обзиром на садржину приговора, сматра да их треба проучити.

Одлучивање о приговору после испитног поступка

Члан 10.

Председник суда проучава извештај и списе предмета и примењује мерила за оцену трајања суђења у разумном року (члан 4).

После тога, решењем приговор одбија или га усваја и утврђује повреду права на суђење у разумном року.

Судија и јавни тужилац немају право на жалбу против решења којим се приговор усваја.

Налози судији

Члан 11.

У решењу којим се приговор усваја и утврђује повреда права на суђење у разумном року председник суда указује судији или јавном тужиоцу на разлоге због којих је повређено право странке и налаже судији процесне радње које делотворно убрзавају поступак.

Истим решењем председник суда одређује и рок у коме је судија дужан да предузме наложене процесне радње, а који не може бити краћи од 15 дана, нити дужи од четири месеца, и примерен рок у коме га судија извештава о предузетим радњама.

У зависности од околности, а посебно ако је поступак хитан, председник суда може одредити првенство у одлучивању, затим одузети предмет судији и доделити га другом, ако је право странке повређено због преоптерећености или дужег одсуства судије.

Налози јавном тужиоцу који спроводи истрагу

Члан 12.

Председник суда доставља непосредно вишем јавном тужиоцу и странци извештај јавног тужиоца и решење којим је приговор усвојен и утврђено да је јавни тужилац повредио право на суђење у разумном року.

Непосредно виши јавни тужилац дужан је да у року од осам дана од дана пријема решења донесе обавезно упутство којим јавном тужиоцу налаже процесне радње које делотворно убрзавају поступак. У обавезном упутству он одређује и рок у коме је јавни тужилац дужан да предузме наложене процесне радње, а који не може бити краћи од 15 дана, нити дужи од четири месеца, и примерен рок у коме га јавни тужилац извештава о предузетим радњама.

Обавезно упутство доставља се и председнику суда и странци.

Право на нови приговор

Члан 13.

Странка чији је приговор одбијен, а која није поднела жалбу, може да поднесе нови приговор када истекну четири месеца од дана пријема решења о одбијању приговора, странка чији је приговор одбијен, а која је поднела жалбу која је одбијена када истекну четири месеца од дана пријема решења о одбијању жалбе, а странка чији је приговор усвојен, а која није поднела жалбу – када истекне пет месеци од дана пријема решења о усвајању приговора.

Странка чија је жалба усвојена, и странка чији је приговор усвојен, а жалба одбијена, могу да поднесу нови приговор одмах после истека рока у коме је судија или јавни тужилац био дужан да предузме делотворне процесне радње.

Ограничења права на подношење новог приговора не важе у поступку у коме су предложени или одређени притвор или привремена мера, у извршном поступку и у поступку против малолетника.

Странка чији су приговор или жалба одбачени може одмах поднети нови приговор.

3. Жалба и разлози за жалбу

Члан 14.

Странка има право на жалбу ако је њен приговор одбијен или ако председник суда о њему не одлучи у року од два месеца од дана пријема приговора.

Жалба може да се поднесе и ако је приговор усвојен, али непосредно виши јавни тужилац није донео обавезно упутство у року од осам дана од дана пријема решења председника суда, затим ако председник суда или непосредно виши јавни тужилац није наложио судији или јавном тужиоцу процесне радње које делотворно убрзавају поступак, или ако судија или јавни тужилац није предузео наложене процесне радње у року који му је одређен.

Поред осталог, жалба садржи исте обавезне елементе као приговор.

Рок за жалбу

Члан 15.

Ако председник суда није одлучио о приговору, жалба се подноси у року од осам дана од дана када је истекао рок од два месеца од дана пријема приговора.

Ако је приговор одбијен, жалба се подноси у року од осам дана од дана када је странка примила решење о одбијању приговора.

Ако је приговор усвојен, а странка има право на жалбу (члан 14. став 2), жалба се подноси у року од осам дана:

1) од дана истека рока у коме је непосредно виши јавни тужилац био дужан да донесе обавезно упутство – ако се жалба подноси зато што непосредно виши јавни тужилац није донео обавезно упутство;

2) од дана када је странка примила решење – ако се жалба подноси зато што председник суда није судији наложио процесне радње које делотворно убрзавају поступак;

3) од дана када је странка примила обавезно упутство – ако се жалба подноси зато што непосредно виши јавни тужилац није наложио јавном тужиоцу процесне радње које делотворно убрзавају поступак;

4) од дана истека рока у коме је судија или јавни тужилац био дужан да предузме наложене процесне радње – ако се жалба подноси зато што судија или јавни тужилац није предузео наложене процесне радње у року који му је одређен.

Надлежност за одлучивање о жалби

Члан 16.

Жалба се подноси председнику суда који је одлучивао о приговору.

Он одмах доставља председнику непосредно вишег суда жалбу и списе предмета. Председник непосредно вишег суда води поступак по жалби и одлучује о њој.

Ако поступак у коме странка сматра да је повређено њено право на суђење у разумном року води Врховни касациони суд, поступак по жалби води и о жалби одлучује веће од три судије Врховног касационог суда.

Председник непосредно вишег суда може годишњим распоредом послова одредити једног судију или више судија да поред њега воде поступак и одлучују о жалбама.

Одлучивање о жалби без испитног поступка

Члан 17.

Председник непосредно вишег суда решењем одбацује или одбија жалбу без испитног поступка, или води испитни поступак.

Жалба се одбацује ако је непотпуна, ако ју је поднело неовлашћено лице, ако је преурањена, неблаговремена, ако се лице одрекло права на жалбу или ако је повукло жалбу, или нема правни интерес за њу. Жалба је непотпуна ако није потписана или ако из њене садржине не може да се утврди које решење се побија.

Против решења о одбацивању жалбе није дозвољена жалба.

Жалба се одбија без испитног поступка ако је, с обзиром на трајање поступка које је наведено у жалби, очигледно неоснована.

Одлучивање о жалби после испитног поступка

Члан 18.

Председник непосредно вишег суда разматра списе предмета и примењује мерила за оцену трајања суђења у разумном року (члан 4).

После тога, решењем одбија жалбу и потврђује првостепено решење, усваја жалбу и преиначава првостепено решење, усваја жалбу и одлучује о приговору, или усваја жалбу и доставља је надлежном јавном тужиоцу (члан 19).

Председник непосредно вишег суда може, у зависности од околности, а посебно ако је поступак хитан, одредити првенство у одлучивању, затим наложити председнику суда коме је поднесен приговор да одузме предмет судији и додели га другом, ако је право странке повређено због преоптерећености или дужег одсуства судије.

Ако је жалба поднета зато што председник суда није одлучио о приговору, при доношењу решења којим одлучује о приговору председник непосредно вишег суда има иста права и обавезе као председник суда коме је поднет приговор (чл. 8-11).

Налози јавном тужиоцу који спроводи истрагу

Члан 19.

Председник непосредно вишег суда који преиначи првостепено решење о одбијању приговора поднетог зато што странка сматра да је њено право повредио јавни тужилац, и утврди повреду, доставља своје решење непосредно вишем јавном тужиоцу од оног јавног тужиоца коме се доставља решење председника суда о усвајању приговора (члан 12. став 1).

Истом јавном тужиоцу председник непосредно вишег суда доставља жалбу и решење о усвајању жалбе зато што председник суда није о приговору одлучио у року од два месеца од пријема приговора, или зато што јавни тужилац није донео обавезно упутство, или зато што непосредно виши јавни тужилац није јавном тужиоцу наложио процесне радње које делотворно убрзавају поступак, или зато што јавни тужилац није предузео наложене процесне радње у року који му је одређен.

Јавни тужилац коме је председник непосредно вишег суда доставио своје решење има иста права и обавезе као јавни тужилац коме је председник суда доставио решење о усвајању приговора (члан 12. став 2).

Остала правила о поступку по жалби и рок за одлучивање по жалби

Члан 20.

Жалба се не доставља на одговор, а усмена расправа се не одржава.

На остала питања сходно се примењује закон којим се уређује ванпарнични поступак.

Председник непосредно вишег суда дужан је да одлучи о жалби у року од 30 дана од дана пријема жалбе.

Надлежни јавни тужилац (члан 19) дужан је да донесе обавезно упутство у року од осам дана од дана када му је председник непосредно вишег суда доставио решење о преиначењу или решење којим се жалба усваја.

Искључење жалбе

Члан 21.

Против решења председника непосредно вишег суда о жалби није дозвољена жалба.

III. ЗАХТЕВ ЗА ПРАВИЧНО ЗАДОВОЉЕЊЕ

1. Стицање права на правично задовољење

Члан 22.

Право на правично задовољење има странка чији је приговор усвојен, а која није поднела жалбу, затим странка чија је жалба одбијена уз потврђивање првостепеног решења о усвајању приговора и странка чија је жалба усвојена.

Странка чији је приговор усвојен, а која није поднела жалбу и странка чија је жалба одбијена уз потврђивање првостепеног решења о усвајању приговора стиче право на правично задовољење када истекне рок у коме је судија или јавни тужилац био дужан да предузме наложене процесне радње, а странка чија је жалба усвојена – када прими решење о усвајању жалбе.

2. Врсте правичног задовољења

Члан 23.

Врсте правичног задовољења јесу:

1) право на исплату новчаног обештећења за неимовинску штету која је странци изазвана повредом права на суђење у разумном року (у даљем тексту: новчано обештећење);

2) право на објављивање писмене изјаве Државног правобранилаштва (у даљем тексту: Правобранилаштво) којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року;

3) право на објављивање пресуде којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року.

Одговорност Републике Србије за неимовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна.

При одлучивању о правичном задовољењу, Правобранилаштво и судови везани су решењима председника судова којима је утврђена повреда права странке на суђење у разумном року.

3. Покушај поравнања с Правобранилаштом и могућност подношења предлога за поравнање

Члан 24.

Странка може да поднесе Правобранилаштву предлог за поравнање у року од шест месеци од дана када је стекла право на правично задовољење.

У предлогу за поравнање странка наводи да ли тражи исплату новчаног обештећења или издавање и објављивање писмене изјаве Правобранилаштва

којом се утврђује да је било повређено њено право на суђење у разумном року, или и једно и друго.

Правобранилаштво покушава да постигне споразум са странком у року од два месеца од дана пријема предлога за поравнање. Ако споразум буде постигнут, оно закључује са странком вансудско поравнање које представља извршну исправу.

Правобранилаштво је дужно да се у поступку поравнања креће у висини новчаног обештећења одређеног овим законом (члан 30. став 1).

Странка је слободна да у свако доба писмено одустане од покушаја поравнања.

4. Објављивање писмене изјаве Правобранилаштва којом се утврђује да је странци било повређено право

Члан 25.

Правобранилаштво може, после процене да ли је правично задовољење за неимовинску штету могуће и ако се само објави писмена изјава којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року, предложити странци да јој, уместо исплате новчаног обештећења, изда и објави писмену изјаву којом се утврђује да јој је било повређено право.

Код теже повреде права на суђење у разумном року Правобранилаштво може, на захтев странке да изда и објави писмену изјаву, као и да странци исплати новчано обештећење.

Писмена изјава којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року садржи њено лично или пословно име и пребивалиште, боравиште или седиште, лично или пословно име заступника или пуномоћника странке и његово пребивалиште, боравиште или седиште, назив суда или јавног тужилаштва који су повредили право странке на суђење у разумном року, пословни број судског предмета, односно предмета јавног тужилаштва, и изричиту изјаву којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року.

Правобранилаштво издаје странци писмену изјаву у облику вансудског поравнања и објављује је у „Службеном гласнику Републике Србије”.

5. Тужба за новчано обештећење и претпоставке за тужбу

Члан 26.

Странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за новчано обештећење у року од једне године од дана када је стекла право на правично задовољење.

Тужба није дозвољена док траје покушај поравнања с Правобранилаштром, нити ако су странка и Правобранилаштво закључили поравнање.

Поступак по тужби

Члан 27.

Независно од врсте и висине тужбеног захтева, у поступку пред судом сходно се примењују одредбе о споровима мале вредности из закона којим се уређује парнични поступак.

Суд не може досудити новчано обештећење у висини већој од оне одређене овим законом (члан 30. став 1).

Ревизија није дозвољена.

Стварна и месна надлежност судова

Члан 28.

За одлучивање по тужби месно је надлежан основни суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, боравиште или седиште.

Ако тужилац нема пребивалиште, боравиште или седиште у Републици Србији, месно је надлежан основни суд који има седиште у месту седишта суда који је утврдио повреду права на суђење у разумном року.

6. Пресуда којом се утврђује да је странци било повређено право

Члан 29.

Код теже повреде права на суђење у разумном року суд може, на захтев странке да донесе и објави пресуду којом се утврђује да је странци било повређено право, као и да јој досуди новчано обештећење.

Пресуда којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року садржи следеће податке о странци: њено лично или пословно име, затим пребивалиште, боравиште или седиште странке, лично или пословно име заступника или пуномоћника странке и његово пребивалиште, боравиште или седиште, и датум рођења ако га је странка навела у тужби.

Суд, односно јавно тужилаштво који су повредили право странке објављују правноснажну пресуду суда у „Службеном гласнику Републике Србије” о свом трошку.

7. Висина новчаног обештећења

Члан 30.

Новчано обештећење признаје се у висини од 300 евра до 3.000 евра у динарској противвредности на дан исплате према средњем курсу Народне банке Србије по предмету.

При одређивању висине новчаног обештећења, Правобранилаштво и суд примењују мерила за оцену трајања суђења у разумном року (члан 4), пре свега сложеност предмета суђења или истраге, поступање надлежног државног органа и странке током поступка и значај предмета суђења или истраге по странку.

8. Тужба за накнаду имовинске штете

Члан 31.

Странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року, у року од једне године од дана када је стекла право на правично задовољење.

Поред одредаба закона којим се уређују облигациони односи, суд примењује и мерила за оцену трајања суђења у разумном року (члан 4).

Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна.

9. Исплата новчаног обештећења и накнаде имовинске штете

Члан 32.

Новчано обештећење и накнаду имовинске штете исплаћује суд или јавно тужилаштво који су повредили право на суђење у разумном року.

Обезбеђивање средстава за исплату

Члан 33.

Средства за исплату новчаног обештећења и накнаду имовинске штете обезбеђују се из буџета Републике Србије, у оквиру средстава која су намењена покрићу текућих расхода судова и јавних тужилаштава, од којих се изузимају расходи за запослене и текуће одржавање објеката и опреме.

IV. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Однос Закона о уређењу судова и овог закона

Члан 34.

Поступак за заштиту права на суђење у разумном року који је до ступања на снагу овог закона покренут према Закону о уређењу судова („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – др. закон, 78/11 – др. закон, 101/11 и 101/13) наставља се према том закону.

Овај закон примењује се на судске поступке који још нису окончани у време покретања поступка за заштиту права према овом закону, ако је евентуална повреда права на суђење у разумном року настала пре почетка примене одредаба чл. 8а-8в Закона о уређењу судова, а о њој није одлучивао Уставни суд у поступку о уставној жалби.

Овај закон примењује се и на судске поступке који још нису окончани у време покретања поступка за заштиту права према овом закону, ако је евентуална повреда права на суђење у разумном року настала после престанка важења одредаба чл. 8а-8в Закона о уређењу судова.

Могућност поравнања и тужбе ако се води поступак пред Европским судом за људска права

Члан 35.

Лица која су Европском суду за људска права поднела представку због тога што сматрају да је повређено њихово право на суђење у разумном року, о којој није донета одлука о прихватљивости или основаности, могу у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона да поднесу Правобранилаштво предлог за поравнање о новчаном обештећењу, уз навођење датума предаје представке Европском суду за људска права и броја представке у предлогу за поравнање. Закључено поравнање представља извршну исправу.

Уместо предлога за поравнање или пошто одустане од покушаја поравнања, странка може у року од једне године од дана ступања на снагу овог закона да поднесе тужбу за новчано обештећење против Републике Србије

суду који је надлежан по овом закону. Тужба није дозвољена ако странка и Правобранилаштво закључе поравнање.

Независно од врсте и висине тужбеног захтева, у поступку пред судом сходно се примењују одредбе о споровима мале вредности из закона којим се уређује парнични поступак и одредбе овог закона.

Престанак важења појединих одредаба других закона

Члан 36.

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе:

1) одредбе чл. 8а-8в Закона о уређењу судова („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – др. закон, 78/11 – др. закон, 101/11 и 101/13);

2) одредба члана 82. став 2. Закона о Уставном суду („Службени гласник РС”, бр. 109/07, 99/11 и 18/13 – УС).

Завршна одредба

Члан 37.

Овај закон ступа на снагу 1. јануара 2016. године.